

PROLETAREC

Slovensko Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

STEV.—NO. 923.

CHICAGO, ILL., 21. MAJA (MAY 21), 1925.

LETO—VOL. XX.

Upravništvo (Office) 3632 WEST 26th ST., CHICAGO, ILL.—Telephone Rockwell 2864.

K petindvajsetletnici podporne organizacije Workmen's Circle.

Pred petindvajsetimi leti je skupina židovskih socialističnih delavcev v New Yorku ustanovila podporno organizacijo "Arbeiter Ring", angleško "Workmen's Circle". Dne 3. maja to leto je praznovala svojo petindvajsetletnico v Madison Square Garden v New Yorku. Slavnostnega shoda se je udeležilo petnajst tisoč ljudi. Nad deset tisoč jih je bilo zunaj dvorane; za vse v nji ni bilo prostora. Glavni govornik na slavnosti je bil E. V. Debs. Razun njega je nastopilo več drugih vodilnih socialistov, med njimi Morris Hillquit. Dne 4. maja se je pričela konvencija, na kateri je bilo do tisoč delegatov.

Workmen's Circle ima 750 društev s 85,000 člani. Ko je bila ta organizacija ustanovljena, je imela 1,500 članov. L. 1906 jih je imela 6,700. Danes se bliža številu 100,000.

"Arbeiter Ring" kot podpora organizacija je podoben Slovenski narodni podporni jednoti. Skoro vse podpore — tudi bolniško — plačuje iz centralne blagajne, kakor SNPJ. Članarina bazira na "Mobile Law" lestvici. Finančno poslovanje "Arbeiter Ringa" je vzorno. Njegovi skladi so solventni.

"Arbeiter Ring" je otvorjeno, s socialističnimi načeli prežeta podpora organizacija. Svoje članstvo vzgaja v socialističnem duhu. Podpira gmotno in moralno akcije socialistične stranke. Na njenih priredbah nastopajo socialistični govorniki kot socialisti, in ne kot propagatorji navadne podporne bratovščine. V ceremonije, kakršne so v navadi v ameriških podpornih organizacijah, ne veruje. Nji je socialistična vzgoja cilj in namen. V svoji načelni izjavi priznava razredni boj. V nji naglaša, da se s podporami, ki jih more v današnji uredbi nuditi delavska podpora organizacija, mizerije ne more odpraviti. Ker se zaveda da je to nemogoče, propagira nov ekonomski sistem — socializem.

V raznih mestih, kjer stanuje židovsko delavstvo, vzdržuje okoli sto šol za mladino. Mladinskega oddelka, kakršnega ima SNPJ., nima. Ima pa šole za mladino. Izdaja knjige znanstvene, toda ne povestne vsebine. Izdala je tudi več knjig, v katerih se razlaga znanstveni soci-

alizem. Povsod, kjer ima svoje podružnice, prireja predavanja za svoje članstvo. Ni je podporne organizacije v Ameriki, ki bi toliko storila za vzgojo članstva, socialistično vzgojo, kakor stori Workmen's Circle. Kljub temu ni politična podpora organizacija, in v svojih pravilih se nikjer ne prišteva k političnim organizacijam.

Od pričetka svetovne vojne do l. 1922 je prispevala v pomoč bednemu delavskemu in kmečkemu ljudstvu v Evropi (največ židovskemu) \$350,000, kar je za njeno število članov ogromna vsota. Ustanovila je tudi svojo bolnišnico v Rusiji. Ko je poslala v sovjetsko Rusijo svojo deputacijo z namenom, da študira, kako bi bila njena pomoč najizdatnejša, so jo sovjetske oblasti zavrnilo, češ da ne marajo imeti opravka s "social-izdajalci". Ali pozneje, ko so sprevidele napako, so se opravičile in dovolile komisiji vstop v svrhu raziskovanja. Od tistega časa je poslala tisoče dolarjev v Rusijo.

V Ameriki ima sanatorij za svoje tuberkulozne člane, ki je eden največjih in najmodernejših zavodov te vrste. Arbeiter Ring ima v vseh večjih kolonijah židovskega delavstva svoje domove, v katerih so nastanjeni tudi socialistični uradi. Nekateri teh domov so krasne stavbe z velikimi dvoranami in moderno opremljenimi uradi. Douglas Park Auditorium v Chicagi je last Arbeiter Ringa.

Med vojno in v času Palmerjevih progovnov proti socialistom so slednji dobili povsod in vselej zavetje v domovih te organizacije.

Ko se je v tej deželi pojavilo komunistično gibanje, je zadelo s svojimi posledicami tudi Arbeiter Ring. Komunisti so organizirali posebno skupino, katera je imela nalogo s "strategičnimi manevri" dobiti pod kontrolo to največjo, takorekoč edino delavsko podporno organizacijo v Zedinjenih državah. Na predzadnji konvenciji so imeli okoli 160 delegatov proti katerim je stalo nad 800 delegatov, ki so odklonili "komunistično" taktiko razdiranja in uničevanja. Komunistični delegati so podaljšali s svojimi debatami konvencijo za teden dni in povzročili organizaciji nad \$40,000 izrednih stroš-

kov. Bili so poraženi — dokaz prej omenjeno razmerje sil na konvenciji — toda z razdiralnim delom so nadaljevali tudi po konvenciji. Na zadnji konvenciji v New Yorku so se popolnoma izigrali.

Arbeiter Ring ni največja židovska podpora organizacija. Toda je največja delavska podpora organizacija v Zedinjenih državah, in edina, ki je bila ves čas svojega obstoja odprta na strani socialističnega gibanja in ga podpirala.

Slovensko delavstvo se od nje lahko mnogo uči.

Za pojačanje socialistične stranke.

Eksekutiva Ameriške socialistične stranke, ki je zborovala pred kratkem v New Yorku, je sprejela po večdnevni razpravah razne načrte, ki imajo namen utrditi njene postojanke in razširiti njeno časopisje.

Eden najvažnejših sklepov je, da prične stranka 1. januarja 1926 izdajati propagandistični tednik "The American Appeal", katerega glavni urednik bo E. V. Debs. Urejevan bo v enakem smislu kakor pred leti "Appeal to Reason", ki je izhajal v Girardu, Kansas. Razlika bo le, da bo "The American Appeal" last socialistične stranke in pod njeno kontrolo, medtem ko je bil "Appeal to Reason" privatna svojina. In to je zelo velika razlika. Kampanja za pridobivanje naročnikov se je že pričela. Naročnina na "American Appeal" je \$1 za celo leto in 50c za pol leta. Pričakuje se, da se bo dobilo nanj 100,000 naročnikov predno bo pričel izhajati.

Na seji eksekutive so bili navzoči tudi zastopniki "Forward Association", ki so sporočili, da so v imenu svoje organizacije pripravljeni prispevati \$25,000 za organizatorično delo v soc. stranki. Eksekutiva je sprejela njihovo ponudbo in njihove pogoje. Pogoji so, da mora biti vsa svota porabljena samo za agitacijo. Organizatorji bodo delovali vsaki v odkazanem okrožju in o svojem delu bodo morali pošiljati gl. stanu dnevna poročila. Vposlilo se bo samo najsposobnejše organizatorje, ki bodo znali organizirati in voditi organizacije, ne pa samo nastopati na shodih.

Veliko agitacijsko sredstvo bodo tudi masne konvencije članstva soc. stranke, ki se bodo vršile v tem letu. Prva bo v Clevelandu, ki se bo pričela dne 30. maja. Vršila se bo v Carpenters Hall. Vsak dobrostoječ član bo imel vstop in delegatske pravice. Udeležili se jo bodo razun obhajskih sodrugov tudi člani soc. stranke iz zapadne Pennsylvanije, Michigana, zapadnega

dela države New York in Kentuckyja. Zvečer dne 30. maja se bo vršil banket v hotelu Winton. V nedeljo 31. maja se bo vršil velikanski shod v clevelandskem mestnem auditoriju, ki je ena največjih dvoran na svetu. Konvenciji bo predsedoval E. V. Debs. Na shodu bo on glavni govornik.

Dne 21. junija priredi socialistična stranka okraja Cook (Chicago) velik piknik v parku Riverview, na katerem bosta nastopila kot govornika Oscar Ameringer (Adam Coaldigger), urednik tednika "Illinois Miner", in Walter Thomas Mills.

Dne 29. avgusta se bo vršila v Chicagi konvencija članstva socialistične stranke v Illinoisu in okoliških državah, za katero so priprave že v teku. Ostale konvencije se bodo vršile: V Minneapolis, Minn., dne 20.—21. junija; v St. Louisu, Mo., dne 25.—26. julija; v San Franciscu, dne 1.—2. avgusta; v New Yorku, dne 19.—20. septembra.

Pazite na otroke!

*Herman N. Bundesen, M. D., zdravstveni komisar
mesta Chicago.*

Ako hočemo, da bodo otroci varni pred nevarnostmi, se moramo sami ravnati po varnostnih odredbah. Ako bi se resnično ravnali po tem pravilu, ne bi izgubilo v Chicagi v preteklem letu 222 otrok življenje v avtomobilskih nezgodah. Triinsemdešet odstotkov otrok, ubitih l. 1924 v Chicagi, so bili v starosti med štiri in devet let, ali v letih, v katerih je vzgled najboljši učitelj.

V tem času leta ni izmed mestnega prebivalstva nihče tako izpostavljen nevarnostim kakor otroci. Otroke se navaja, naj bodo čim več na prostem, da se navžijejo svežega zraka in solnca. "Na prostem" pomeni v mestu cesto, ulico, trotoar in prazna stavbišča. Otroci so naravno nepazljivi, in kadar so zatopljeni v svoje igre, pozabijo na varnost.

Ali otroke se lahko uči pazljivosti. Z vzgledi in pravilnim poučevanjem se jih navaja skrbeti za svojo varnost. Starejše se lahko uči paziti na manjše otroke. Lahko jih je naučiti pazljivosti pri križanju ulic, po katerih drvi polno avtomobilov. Navaja se jih lahko, naj se igrajo le tam kjer je nevarnosti najmanj ali jo sploh ni. Malih otrok naj se ne pušča igrati na voznih potih ali jim brez spremstva puščati križati ceste, ulice in bulvarde. Niti ni varno dovoljevati otrokom voziti se z bicikelnimi po cestah.

Na drugi strani je treba strogo izvajati varnostne odredbe. Nepazni vozniki ugonobe mnogo mladih življenj, ker vozijo po stranskih ulicah, na katerih je največ otrok, s kriminalno naglico.

Preprečevanje nesreč je najboljšo zdravilo. Čikaške šole so organizirale 5000 otrok, katerih naloga je skrbeti za varnost šolske mladine pri križanju ulic ko gre v šolo ali iz šole. Naloga občine je skrbeti za varnost svoji otrok. To je njena dolžnost. Dolžnost vsakega posameznika.

Šest mesecev v Jugoslaviji.

Jože Mentony.

(Nadaljevanje.)

Rekel sem in ponavljam: nisem prijatelj obstoječih razmer. A tudi demagogiranje sovražim. Treba bo mnogo mnogo truda in dela, da se jih predrugači. Ali kdo naj se trudi in kdo naj jih predrugači na bolje? To je važno vprašanje, o katerem naj posebno mislijo tisti, ki poznajo samo destruktivnost, o delu s katerim se gradi pa ne vedo ničesar. Vsakdo lahko kritizira. A malo jih je, ki bi znali kazati na napake in dajati praktične nasvete ter jih tudi izvajati. Ljudstvo, če je zbegano, nima veselja, ne vere v delo, in čaka in čaka da se stvari spremenijo. Kako naj se spremene, o tem si ni na jasnem. Posledice trpi samo ljudstvo, trpi jih kot posamezniki in kot celota.

Ako se dobi kdo, ki bi me ne hotel razumeti in bi zavijal te stavke, bi mu svetoval to-le: Povej, kako se imenuje tvoje zdravilo. Zdravila za ekonomske rekonstrukcije namreč niso brošure fraz, ampak politika, ki stoji na realnih tleh. Tisti ki se love v oblakih, nimajo na razvoj nobenega vpliva in ta gre mimo njih kakor da jih ni. In v realnem življenju jih v resnici ni. V čem more ljudstvo v Jugoslaviji pomagati sebi in s tem koristiti deželi v kateri živi in svetu?

V prejšnjih člankih sem omenjal zadružno gibanje. Zadruga so šola, v katerih se delavstvo uči gospodarskega dela. Kooperativno gibanje tudi v Jugoslaviji ni novost. Posamezne zadruga obstajajo že mnogo let, in nekatere so zelo uspešne.

Največ zadružnega duha med delavstvom v Jugoslaviji se najde v Sloveniji, kjer obstoji več zelo uzornih kooperativnih organizacij. Imenoval bom le glavne.

"Zveza gospodarskih zadrug za Slovenijo." V to pripadajo vse socialistično orientirane zadruga. Šteje trinštirideset zadrug z nad 25.000 članov.

"Konzumno društvo za Slovenijo." Ena največjih organizacij te vrste v Jugoslaviji. Svoje prodajalne ima v raznih mestih Slovenije. Je ob enem tudi hranilno društvo. Konzumno društvo za Slovenijo je jedro, je središče, iz katerega so izšla vsa druga kooperativna podjetja slovenskega delavstva. Poslovanje ima vzorno. Delavstvu je prineslo ne samo gnotne koristi, ampak ga je vzgojilo za druga kooperativna podjetja.

"Splošno kreditno društvo" je delavska hranilnica in posojilnica, poslujoča na zadružni podlagi.

"Jugometalija", zadružno podjetje v kovinski industriji.

Gospodarsko društvo "Ljudski Dom" v Mariboru.

"Prva delavska pekarna v Ljubljani", ki se razvija v eno prvovrstnih modernih pekarn. Ustanovljena je bila pred štirimi leti. Velike moderne zadružne pekarnice obstoje na Dunaju, v Bruslju, Berlinu itd.. Ta je v Sloveniji začetek, in dober začetek.

"Produkcija", osrednja zadruga za nakup, proizvodnjo in prodajo. To je novo kooperativno podjetje, katerega namen je delovati na polju produkcije in distribucije. Izdaja tudi svoj list "Produkcija".

"Produktivna zadruga ljubljanskih mizarjev."

"Delta", zadruga za izdelovanje perila v Pljuju.

"Zadružna banka v Ljubljani" je centrala delavskih denarnih zavodov v Sloveniji, ki obstoje v Ljubljani, Mariboru, v Prevaljah, Guštanju, Slovenski Bistrici, Trzinu, na Jesenicah in par drugih mestih.

"Delavsko-kmetijska vzajemna zavarovalnica na življenje v Ljubljani", zadružni zavarovalni zavod.

"Stan in Dom", zadružno stavbinsko društvo, ustanovljeno l. 1924 v Ljubljani.

"Zadružna založba", izdaja Zadružni koledar, revijo "Pod lipo", "Zadružno knjižnico" (doslej je izšlo šest zvezkov te knjižnice), in mesečnik "Konzument". Zadružna založba se pripravlja tudi na izdajanje Leposlovne knjižnice, ki bo prinašala povesti, novele, črtice, pesmi, romane itd. Zadružna založba je bila ustanovljena l. 1923 v Ljubljani.

"Ljudska tiskarna" v Mariboru.

Ni moj namen opisovati zadružno gibanje na Slovenskem v podrobnostih. Rečem le, da je zadružno gibanje eden najtrdnjših temeljev socialističnega gibanja. Socialistično gibanje, ako ni drugega kot politično, ne bo imelo dovolj sposobnih moči, ki bi razumele gospodarstvo tudi v praksi, in ne samo v teoriji.

Zadružno gibanje v Rusiji je bilo eno izmed važnih rešilnih bilk, katerih se je oprijel novi režim v borbi s silami reakcije in kapitalizma. Zadruga v Rusiji štejejo stotisoče članov.

Delavstvo v Jugoslaviji potroši ogromne energije v bojih ki mu v resnici nič ne koristijo, reakciji pa nič ne škodujejo. Tega ni treba dokazovati s citati iz kakih propagandističnih brošur, ker so dejstva dokaz. Takozvani ekstremisti imajo nelep navado, da se igrajo z nevedno maso. V tem so enaki kapitalističnim in klerikalnim strankam. Pravijo, da namen, to je cilj, posvečuje sredstva. Po tej razlagi je vsako sredstvo dovoljeno, neglede ali je pošteno ali nepošteno. "Namen posvečuje sredstva" je tudi jezuitsko pravilo. Ni pa pravilo socialističnega gibanja, kajti to gibanje hoče da postanejo delavci misleča bitja ne pa da ostanejo vse večne čase material za zavajalce, hujšake in diktatorje.

Rojaki, ki se vračajo v Jugoslavijo, ji lahko mnogo koristijo, ako postanejo aktivni na zadružnem polju. Gospodarska rekonstrukcija na kooperativni podlagi bo storila več za preobrat v socializem, kakor pa vse gore fraz, ki jih kupčijo "edino pravi revolucionarji", ki pa se mavrično menjajo. Ameriški jugoslovanski delavci, ki se nameravajo stalno povrniti, bi mogli s svojim tehničnim znanjem zadružništvu mnogo pomagati. Tistim, ki nalagajo svoje prihranke v starokrajске zavode, priporočam, da jih vlagajo v zadružna podjetja. Našel sem denarne in druge kooperative, ki so vse varne. Vse so pod vodstvom izkušenih, nesebičnih mož, ki prihajajo iz socialistične šole. Jaz sem vložil svoje prihranke v Zadružno banko in nekatere druge prej našete kooperative v Sloveniji. Če se boste vrnili, obiščite urade teh zadrug in se poučite, kako delujejo in s kakim rezultatom. Razveselile vas bodo in postali boste aktiven zadružnik.

Rešitev delavstva v Jugoslaviji je socialistična vzgoja, SOCIALISTIČNO GOSPODARSKO DELO in socialistična organizacija na političnem in unijskem polju, kajti socialistična uredba ne pride na noben drug način. Kdor hoče dokazov, naj nikar naivno ne vprašuje po njih, ker so blizu in jih vsakdo sam lahko dotiplje.

(Konec.)

Pred 35. leti in danes.

John Goršek.

Če pogledamo desetletja nazaj, vidimo, da ima delavsko gibanje zelo zanimivo in burno zgodovino. V spomin mi prihaja doba pred 35. leti, ko sem bil prvič navzoč pri praznovanju Prvega maja, kateri je bil l. 1889 proglašen za mednarodni delavski praznik v znak borbe za osemurni delavnik.

Bilo je v Zagorju ob Savi l. 1890. Delavstvo je bilo brezpravno in nepopisno izkoriščano. Razmere so bile tako žalostne, da o kaki vzgoji med delavstvom sploh misliti ni bilo. Vsa škricarija, "duhovska in deželska gospodska", je tlačila delavstvo in ga smatrala za pravi suženjski razred.

Delavcem je bilo že znano, da se praznuje prvi maj kot delavski praznik, toda kako ga praznovati in kaj pomeni, tega ni vedel v Zagorju nihče. Ni se čuditi, ako ni bil praznovan kot bi moral biti. Govorili smo, da bomo praznovali prvi maj, nismo pa vedeli kako. Vršila so se posvetovanja, ki so se navadno končala brez definitivnih zaključkov. Slednjič se je prišlo na realno misel: Ako dovoli ravnatelj, pa bomo praznovali prvi maj. Ravnatelj ni mnogo oporekal in tako prvega maja nismo šli na delo, pač pa smo se postavili v vrsto in šli z godbo in zastavo na čelu v cerkev; radi tega načina prireditve je nam ravnatelj tudi dovolil praznovati naš dan.

Ko smo se vrnili iz cerkve, je prežehl delavce že bolj uporni duh, kajti naravni nagon odpora proti krivici dobi največjo silo v množici enako mislečih in enako trpečih. Nekateri vplivnejši delavci so pričeli vzklikati, "Vsi za enega, eden za vse!" Temu so sledili tišji pozivi na štrajk. Završalo je in s ponosom smo zaključili, da gremo na štrajk, a nihče ni prav natančno vedel in razumel čemu — kaj da pravzaprav zahtevamo.

Umljivo je, da ni manjkalo med nami takih, ki so bili na obe strani. To so hinavci, petolizniki in strahopetci, katerih se tudi danes nikjer ne manjka.

Dva dni je trajala stavka. Že 2. maja smo dobili povelje, da moramo prihodnji dan zopet na delo. Šli smo vsi brez ugovarjanja. Nekaj delavcev je bilo odpuščenih in dobili so tudi dva meseca ječe. Ostalim delavcem je bila znižana plača. Pridobitve, ki smo si jih priborili v stavki meseca julija 1889, smo izgubili s to stavko. Vzrok? Vzrok je bil, ker nismo pojмили, kaj je organizacija, ker nismo niti poznali teren bojišča, ampak se udali hipnemu navdušenju in strastem. Organizirani nismo bili. Znanja nismo poznali.

Ravnatelj družbe in okrajni glavar sta bila tudi navzoča pri našem prvem praznovanju Prvega maja. Tudi ta dva sta bila v zmoti, ker sta mislila, da bodo razmere ostale vedno nespremenjene.

Leto pozneje (l. 1891) pa je bil Prvi maj že bolj dostojno praznovan. Nič več se ni iskalo dovoljenja pri ravnatelju in praznovan je bil brez njegove privolitve. Prvomajskih manifestacij se je udeleževalo vsako leto več delavcev, kajti razredna zavest se je precej naglo širila.

V teh letih so delavci spoznali, kako velikega pomena je zanje strokovna in politična organizacija. Kdor je delal med leti 1885—91 v Trbovljah in Zagorju, mi bo priznal, da so bile razmere neznosne in da je med delavstvo pričelo res prihajati spoznanje.

Ali tudi takrat nismo bili brez "struj" in "frakcij". Socialne demokrate se je proglasilo za brezverce, sovražnike svetega očeta, vere, cesarja, domovine in države. V vseh krajih, kjer je delavsko gibanje kaj štel, so nastali ljuti in silni boji proti vzbujajočemu se delavstvu. Proti socialističnemu se je pojavilo tudi takozvano krščansko socialno gibanje, kateremu je stal na Slovenskem na čelu pokojni dr. Krek. Tem krščanskim socialcem smo rekli tudi "ajmohtarji". Naj navedem dogodek iz leta 1898 (dne 14. marca) ko smo praznovali petdeseto obletnico v spomin na padle žrtve dne 15. marca l. 1848 na Dunaju, ki so izgubile življenje na barikadah v borbi z vlastodržci. Na predvečer 15. marca l. 1898 je priredila organizacija združenih premogarjev v Zagorju ob Savi časten pohod z bakljado. Vsak premogar je nosil prižgano svetiljko, steklarji in topilničarji so pa nosili razsvetljene balončke raznih barv; v pohodu nas je bilo od štiri do pet sto oseb. Na prostoru, kjer bi se imel vršiti shod, je velika svetiljka razsvetljevala napis, pripet visoko gori v drevju, ki se je glasil: "Slava žrtvam, ki so padle na Dunaju 15. marca l. 1848." Ko smo prikorakali popolnoma mirno v bližino zborovalnega prostora, stopi pred nas nagloma iz svojih skrivišč šest orožnikov z ukazom: "V imenu postave, ugasnite luči!" Temu povelju smo se obotavljali, nakar so nam orožniki zagrozili, da bodo streljali v nas ako se ne bomo pokorili. Ugasnili smo vsak svojo luč. V trenutku ko smo to storili, se je začel smeh in krik od vseh strani iz teme. Bili so "krščanski socialci", ki so nas pozdravili na tak način, veseleč se nastopa orožnikov proti nam. Naš shod je okrajno glavarstvo prepovedalo.

Takih slučajev je bilo mnogo. Dogajali so se včasih hujše včasih v malo milejši obliki. Oblasti in izkoriščevalci so bili edini, da je treba delavsko gibanje zatreti, sredstev v ta namen pa niso mnogo izbirali. Ali ideja socializma je živela, se širila in dobivala moč.

In prav gotovo pride dan, pride doba, ko bo slavila svoj triumf.

Združenje socialistov na Estonskem

V Revalu, Estonsko, se je dne 9. in 10. aprila vršila konferenca zastopnikov estonske socialno demokratične stranke in neodvisne socialistične delavske stranke, ki se je končala z zedinjenjem. Devetinosemdeset delegatov je bilo navzočih. Socialistične stranke sosednih dežel so bile zastopane z bratskimi delegati. Predlog za zedinjenje je bil soglasno sprejet. Zedinjena stranka se bo imenovala Estonska socialistična delavska stranka. Na konferenci se je mnogo razpravljalo o sodelovanju stranke v vladi, v kateri je imela ob času tega zbora dva ministra. Štiri petine delegatov je glasovalo, da naj se s to koalicijo v sedanji situaciji nadaljuje. Opozicijo je vodil sod. Martna. — (I. I.)

"Proletarec" je edini jugoslovanski socialistični list v Ameriki.

ADAMI PRED ADAMOM

Pogled v prazgodovinske dobe človeka.

Predaval Ivan Molek v klubu št. 1 J. S. Z. v Chicagu, Ill., dne 27. februarja 1925.

(Nadaljevanje.)

Prišel je prvi pravi človek — homo sapiens — kakor smo mi, človek bele polti in višje umske stopnje — torej po dolgem času prvi človek, ki je bil vsaj na zunaj podoben tistemu Adamu, kakršnega slikajo v bibliji. To je bil veliki rod Kromagnoncev, takojmenovan po vasiči Kromagnon na Vezeri v Franciji, kjer je Lartet leta 1868. odkril prva okostja in lobanje teh ljudi. Od tega leta so bili odkopani nebrojni kostni ostanki v raznih jamah Francije, Španije, Belgije in južne Nemčije.

Kakor kažejo okostenjaki in lobanje, so bili Kromagnonci velike postave in visokega čela, pravi velikani napram Neanderthalcem, ki so bili nizke postave in nekoliko prihuljeni. Kromagnonci so prišli po obrežju Sredozemskega morja na afriški strani, prekoračili mostova suhe zemlje, ki sta spajala Italijo in Španijo z Afriko, in se naselili po vsi južnozahodni Evropi; lahko so tudi prišli po evropejski strani tedanjih sredozemskih jezer. Ledniki so se takrat že umaknili v sedanjo Škandinavijo in baltiške kraje. Južna Evropa je že bila pogozdena, srednja je pa nalikovala stepam, po katerih so lomastile ogromne črede divje govede, drobnice in konj. Klima je bila suha, še mrzla, toda pletja so že bila daljša in gorka tudi v srednji Evropi.

Lahko si torej mislimo, kako se je godilo Neanderthalcem, ko so Kromagnonci prišli v njihove kraje. Edino orožje divjega Neanderthalca je bila gorjača, neobdelana živalska kost in kos naravno ostrega kamena. Kromagnonci so pa prinesli seboj ne le veliko boljše kamenite sekire, temveč tudi na dolgih drogovih nasažene ostre ribje kosti, torej najprimitivnejše sušice, in vse kaže, da so že imeli tudi lok in pšico. Bila je vojna na življenje in smrt. Usoda Neanderthalcev je bila zapečatena. Kromagnonci so osvojili votlino za votlino in gonili ter uničevali inferijorne domačine kakor so delali belokožci z Indijanci v Ameriki. V nekaj stoletjih so bili Neanderthalci popolnoma iztrebljeni.

Ostanki v kromagnonskih plasteh kažejo, da je ta narod živel in gospodaril v južnozahodni Evropi kakih 15.000 let v poledeni ali postglacijalni dobi. Iz zgodovine Kromagnoncev imamo dosti zanimivega materiala. Bili so zelo prebrisani ljudje za tiste čase. Izdelovali so orodja in orožja ne le iz kamena, temveč tudi iz kosti in rogov. Imeli so tudi najprimitivnejše posode iz naravno izdolbenega kamena in iz

človeških ter živalskih lobanj, iz katerih so pili. Bili so lovci in ribiči. Ribe so lovili z ostrimi koščenimi harpuni. Kromagnonci so kuhali meso, in sicer na ta način, da so naravno votlino v skali napolnili z vodo, v katero so potem vrgli razbeljene kose kamena. Imeli so nižjo stopnjo rodovinske organizacije in gotove postave. Najnižji znaki vere se pojavljajo pri njih. Kromagnonci so pokopavali svoje mrlične v jamah, v katerih so stanovali. Poleg trupla v grobu so položili razna jedila, orodje in nakit. To je dokaz, da so že verjeli v posmrtno življenje. Vero v posmrtno življenje so najbrž sanje sugestirale divjaku. Videl je v sanjah svojega umrlega brata, sestro, svojo mater in zaključil, da še žive nekje na drugem svetu, pravzaprav v drugi jami, a njemu se prikazujejo v spanju. Da, na ta način se je rodila vera v posmrtno življenje.

Kromagnonci so bili še več. Bili so slikarji in kiparji. Bili so prvi ljudje na svetu — kolikor nam je do danes znano — ki so nam zapustili slike sodobnih živali in človeka. Slikali so sicer tako kakor danes slikajo otroci, okorno in primitivno, ali dosti dobro za svoje čase. Francoske in španske jame, v katerih so Kromagnonci stanovali, so polne risb na skalnatih stenah, ki prikazujejo črede živali — mamute, bizane, divje koze in govedo, divje konje itd. — in tupatam človeške postave. Najrajši so slikali živali. Slikali so na ta način, da so najprej zarezali poteze predmeta z ostrim kremencem in nato so obrise prevlekli z rdečo barvo. Nekatere slike so še tako sveže, kakor da so bile narejene včeraj. Malokdo bi verjel, da so te slike stare najmanj 20.000 let, ako ne več, če bi ne predstavljale mamutov, bizanov in drugih živali, katerih najstarejši rod v zgodovini ne pominja v Evropi, in če bi ne vedeli, da so bile dotične jame odkrite šele pred nekaj leti, potem ko so bile tisočletja zaprte, zasute. Kromagnonski umetniki pa niso le slikali z barvami, marveč so tudi klesali podobe iz kamena, izrezavali iz kosti in lesa ter mesili iz ilovice. Njihovih kipcev se je našlo veliko število.

Kromagnonske slike so prva fotografija prazgodovinskega človeka, ki nam približno kaže, kakšni so v resnici bili ti ljudje. Risbe kažejo, da so barvali svoje telo in se kitili s perjem kakor Indijanci. Nekaj slik kaže Kromagnonce na lovu, kako se pode za bizani in streljajo nanje s pšicami. Zanimive so podobe — izklesane iz kamena — njihovih žensk: orjaške postave širokih kolkov in mogočnih prsi, prave divjakinje, ki opravljajo vsa težja dela v jami in rode po 15 do 20 otrok, dočim možje hodijo na lov, na boj in slikajo — ali so morda slikale kromagnonske žene? To vprašanje še ni rešeno.

Vzlic njihovi naravni umetniški nadarjenosti in drugemu napredku so bili Kromagnonci še divjaki. Bivali so v jamah in najbrž so še bili do gotove meje kanibali. V kamenarski industriji so pa bili največji paleolitični mojstri.

Gojili so svoje posebno kamenarstvo, ki je karakterizirano po izdelkih v velikem kamenolomu takratnega časa v Solutre na Francoskem. Tipe teh kamenitih izdelkov je slediti po vsi južnozahodni in srednji Evropi od obrežja Španije do Predmosta na Moravskem. Kromagnonska posebnost so dolge kremenaste ostrine, ki so jih rabili menda za sulice. Znali pa so delati tudi raznovrsten nakit iz kosti, zobov, školjk in polževih hišic, katere so nabrali na nit in jih nosili okrog vratu.

Kromagnonci so zadnji paleoliti ali starokamenarji. Z njimi se zaključuje starejša kamnena doba v Evropi, ki je trajala približno 120.000 let. Dolga tisočletja so živeli na ozemlju zahodne in srednje Evrope. Nedvomno so bili naseljeni tudi po današnjih slovenskih krajih. Dali so popolnoma izginili ali so zapustili kaj potomcev do današnjih dni, je še odprto vprašanje. Nekateri znanstveniki zatrjujejo — Osborn je tudi tega mnenja — da so sedanji Baski — ljudstvo, ki živi na brdih pirenejskih gora med Francijo in Španijo in katero govori primitiven jezik, ki ni v sorodu z nobenim živečim jezikom — direktni potomci Kromagnoncev.

Kromagnonski rod se je proti koncu svoje ga razvoja delil v najmanj pet vej ali podrodov. En rod pa je iz kromagnonskih časov, ki po vseh znamenjih ni v nobenem sorodu s Kromagnonci. Ostanek tega plemena sta samo dva skeleta — okostji žene in otroka — ki sta bila izkopana leta 1906. v jami Grotte des Grimaldi na francoski Rivieri. Vernean, ki je našel in proučil okostenjaka, je dognal, da pripadata zamorskemu plemenu, in zaključuje, da je gotovo afriško pleme poskušalo naseliti se v Evropi, a brez uspeha. Višek kromagnonskih časov je takozvana magdalenska kamenarska perijoda, iz katere so se ohranili najboljši kameniti in koščeni izdelki ter slike v jamah.

VII.

Novejša kamnena doba. Novi narodi v Evropi.

Konec jamskega človeka. Bivališča na vodi.

Začetek živinoreje in poljedelstva.

Poplava Sredozemske doline.

Baker, bron in železo.

Pred 10.000 ali 15.000 leti je gospodstvo Kromagnoncev prenehalo. Začele so se nove razmere v Evropi. Z vzhoda, iz Azije so prihajali novi narodi. Zdaj je tudi srednja Evropa že poraščena z gozdovi in človek se prvič pojavi na bregovih Baltiškega morja. Postglacijalna perijoda je zaključena. Prišle so velike geografske izpremembe. Ledniki so se umaknili proti severu in pojavilo se je Severno morje. Anglija se je ločila od kontinenta in postala otok kakor je še danes.

Največja izprememba je pa prišla na jugu Evrope. Severno morje, ki je vedno bolj naraščalo vsled talečega se ledu v Škandinaviji, je gonilo mogočne toke vode v Atlantik. Velika

innožina vode — in mogoče so sodelovale tudi vulkanske sile — je končno prodrla skozi ožino suhe zemlje pri Gibraltarju in se začela iztekati v zahodno Sredozemsko jezero, ki je sčasoma tako narastlo, da je preplavilo most celine, katera je spajala Sicilijo z Afriko. Oba Sredozemska jezera sta se strnila in zalila vse sosednje nižine. Tako je nastalo Sredozemsko morje in obenem Jadransko ter Egejsko morje. Ta katastrofa — kakor piše H. G. Wells v svojem "Outline of History" — je bila poleg ledenih dob ena največjih v prazgodovini evropskega človeka in vsekakor je v zvezi z znanimi pripovedkami o "vesoljnem potopu".

Narodi, ki so nasledili Kromagnonce, so prinesli novo kulturo v Evropo. Z njimi se je otvorila neolitična ali novejša kamnena doba, ki je trajala približno 7000 let. Razlika med paleoliti in neoliti je bila ta, da je paleolitični človek rabil surov kamen, katerega je le za silo odkrnil, da je dobil ostrino, dočim je neolitični človek kamen brusil in izgladil ter naredil v sekiri luknjo, v katero je zabil toporišče. To znači velik napredek v kamenarski industriji. Novi kamenar ni več iskal kamenov, katere je izgladila voda in obrusila priroda; on je sam gladil, brusil in oblikoval svoje kamenite izdelke. Znal je tudi izdelovati lično orodje in lišp iz kosti in rogov; izumil je koščeno iglo za šivanje obleke in odeje iz kož. Neolitični človek ni bil več divjak. Bil je že barbar.

(Dalje prihodnjič.)

Bauerjeva knjiga o avstrijski revoluciji.

Sloviti avstrijski socialistični mislec Otto Bauer, avtor mnogih del, je spisal knjigo "Avstrijska revolucija", v kateri opisuje zgodovinske dogodke med vojno in dalekosežne prevrate po vojni v centralni Evropi. Knjiga je dobila priznanje kot eno najboljših zgodovinskih spisov te vrste in je bila nedavno prevedena v angleški jezik. — (I. I.)

Delavsko gibanje na Kubi

Na Kubi je v teku akcija za ustanovitev delavske stranke. Prvi definitivni korak v tem oziru je bil storjen dne 20. marca, ko je bil ustanovljen v Havani socialistični klub. Sod. Francisco Domenech, delegat na zadnji mednarodni delavski konferenci, je predsednik kluba. — (I. I.)

Moke: Povej mi, ali me resnično ljubiš, ali samo misliš da me ljubiš?

Moka: Da dragec, prav zares te ljubim, kajti sedaj še nič ne mislim.

ANGELO CERKVENIK:

SKOZI MEGLO

(Nadaljevanje.)

Težko je to pojmovala, a v duhu je ti dve dobi, oziroma njuno stalnost primerjala z okostenjakom in z dušo, provizorij pa s telesom... O teh mislih je pripovedovala Ivanu.

Ivan je v naglici opazil, da leži nekje v primerjanju napaka, a preveč so ga obteževale njegove lastne misli, da bi se bil dodobra zavedel in ji povedal... Le roko ji je stisnil ter jo poljubil. In tedaj je še bolj trdo verjela v svojo srečo. Tako sta se končno, poglobljena vsak v svoje premissljevanje, udajajoč se vsak napakam, ki jim ni moči uteči, pripeljala v Varšavo.

Nastanila sta se v hotelu "Roma". Skromen hotel je bil v židovskem delu mesta, toda čist in poceni. V prvem nadstropju je bila njuna sobica in z balkona sta mogla gledati naravnost in daleč doli v ozko židovsko ulico z majhnimi, pritlikavimi hišicami.

"Ali bi rada imela otroka," jo je v postelji vprašal Ivan.

"Da in ne, Ivan; in ti?"

"Da in ne, kako to?"

"Lepo! Poglej: nekaj v meni hrepeni po otroku, nekaj velikega in silnega. To je instinkt življenja. Naravni nagibi so najsilnejši. Moj razum pa sovraži dete... sovraži ga, ker gre vsak zdrav otrok vedno le naprej, in se nikdar več ne povrača k svoji materi. Samo bolni otroci, sence življenja, se vračajo k materi... In ti se mi smilijo, zelo smilijo! Kaj je usmiljenje, Ivan?"

"Čemu ti je treba to vedeti? Kaj je usmiljenje, tega ti nihče ne more povedati... kajti, kajti usmiljenje ni pravzaprav nič... Ah, kaj! Kako smešno je prepiranje o tem, kaj je ljubezen, do katere meje sega usmiljenje, kaj je čustvo, kaj to, kaj ono! Ono, o čemer razpravljáš, ne moreš nikdar spoznati z razpravljanjem. Vse ono moreš spoznati edino-le v sebi sami! Kadar najmanj premišljuješ in pričakuješ, te spoznanje nepričakovano vso objame... Zato, Olga, uprav zato smo tako silno nezadovoljni ker takemu spoznanju ne moremo dati v besedah oblike, ki bi bila enakovredna njegovi vsebini... Okanimo se tega brezplodnega razglabljanja, Olga! Dolgočasno je!"

"Dolgočasno? Ni mi dolgočasno! Ljubim to! Vsi Slovani, vsi, ki še nisimo obupali, vsi radi režemo svoje duše, režemo, režemo... Duša pa je neumrljiva, resnično neumrljiva... Ti morda niti ne veš, da sem tukaj doma... Čutim, tako sem srečna... Moja prababica je bila rojena v Pskovu."

"Čustvo, otrok, Olga; ti pa sovražiš otroke!"

"Čeprav! Otroke ne, moj razum sovraži otroke, ne pa otroških čustev! In končno sem tu, živim in se veselim in sem srečna... Da, otroke sovražim... Pa saj sem ti povedala, zakaj jih sovražim. Otroci, ki ga porodim, je sam zase popoln in samostalen poedinec, ki ne podaljša življenja niti svoji materi, niti svojemu očetu. Kakšna brezmiselnost je rojstvo in življenje in smrt! Kolo, venomer vrteče se! Pa še tako redki so trenutki sreče! Ah, kako bi ljubila otroka, če bi podaljšal moje življenje, ali vsaj tvoje! Moje in tvoje bi moral podaljšati! In tako bi moral podaljšati to življenje, da bi pradedje iz daljnih tisočletij čutili kot popolni posamezniki v njem, da bi videli in razumeli poslužujoč se zgolj njegovega telesa, tako bi moral podaljšati to življenje, da bi tudi jaz v daljni bodočnosti v svojih praotročih čutila in videla, kakor danes gledam, vso bodočnost... Otroci bi moral biti samo telo, večno nova obleka eni sami, eni večni duši..."

"Dobro, Olga, a ti pozabljaš, da je človek tako neizmerno majhno bitje, da bi tudi kot večni posameznik ne pomenil nič več, nego pomeni danes, ko je enak muhi enodnevnici! Človek zadobi svoj pomen še-le v družbi, v vesoljnem človeštvu!"

"Prazno je, Ivan, kar si sedaj izrekel. Ti sam ne veruješ v to, kakor ni še nihče verjel tega, najmanj pa tisti, ki z velikim bobnom razbobnuje svetu to trditev. Človeštvo je le pojem, človeštva v resnici ni! Človeštvo je kup ljudi; brez ljudi ni človeštva! Brez človeštva pa je bil človek, je in bo! Človeštvo ne živi, le vsak posamezen človek živi! Človeštvo je zgolj beseda; ono nič ne doseže v primeri z vesoljstvom, ono je večno majhno, smešno, pritlikavo. Ali se je dvignilo odkar ga poznamo? Kaj pomeni to, če pozna danes črke, če se šopiri, češ: jaz morem danes brezzično govoriti s svojimi sobraty na onem kontinentu... Kaj pomenijo te ugašujoče lučke v primeri z vesoljstvom? Kaj bi doseglo človeštvo, čeprav bi danes, osredotočivši na poljubnih mestih silne energije, živeče v zemlji in njeni atmosferi, spremenilo vso zemljo v cvetoči raj z večno pomladjo. Kljub vsemu temu bi ostalo to človeštvo, ki ga pa v resnici sploh ni, takšno, kakršno je bilo pred danes milijon leti — v bistvu seveda! Ničveo bi ostalo, smešno, pritlikavo... Samo življenje posameznika ima — bi imelo svoj zmisel. In ker ga ne morem podajšati, da bi postalo tako zmiselno, sovražim otroka kot simbol svoje lastne nemoci, svoje lastne ničevosti."

Ivan je molčal. Lahno je prikimal — saj je ponavljala njegove lastne misli, saj je potrjevala njegove lastne dvome, saj ga je gnala zopet v meglo, odkoder je bil nekdanj prišel...

Dalje prihodnjtč.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA.

DOPISI.

Je predolgočasno!

WEST NEWTON, PA. — V nedeljo dne 3. maja je tukajšnji soc. klub št. 32 sklical shod, ki naj bi imel značaj prvomajske slavnosti, značaj delavske solidarnosti in razredne zavednosti. Obrnili smo se na okrajno organizacijo v Pittsburghu, da naj nam pošlje angleškega govornika. Prišel je s. Louis Finn. Četudi smo izvedeli šele dan pred shodom, da govornik gotovo pride, smo obvestili o tem skoro vse tukajšnje prebivalce in jih povabili na shod. In obisk shoda — sram me je poročati. Ako izvzamem kakih petnajst Slovencev in enega Nemca, so vsi v naši naselbini že tako učen in napredni, da ne potrebujejo nikogar, da bi jim kaj dopovedoval. Ker mnogo vedo, se shoda niso udeležili. Govornik s. Finn je pa Pittsburghanom lahko povedal, kako napredni ljudje in razredno zavedni delavci smo tukaj.

Delavske razmere pri nas so mizerne, slabše kot zanič. Kljub temu delavci nočejo storiti ničesar za predrugačenje razmer, ampak se zadovoljujejo z zabavljanjem čez kapitaliste. Vidi se, da jih tudi palica, ki tolče po njih, ne izuči. Niti korobač bi menda ne pomagal, razun če bi jim pretresel možgane, da bi začeli pravilneje delovati.

Koliko poučnega berila prinaša "Proletarec" teden za tednom, toda koliko jih je ki se jim zljubi čitati ga! Je predolgočasno! Poslušati govornika, je predolgočasno! Zato je tudi dolgočasno, ker premogarji ne delajo, dolgočasno je, ker se delavcem znižujejo plače, dolgočasno je, ker so delavske glave tako prazne tam kjer bi moral biti razum. In dolgočasno bo, dokler se razmere ne uredijo tako kot hoče socializem, katerega pa se delavci radi njegove dolgočasnosti nočejo učiti.

Pohvaliti se pa moram, da iz naše naselbine več in več ljudi zahaja v cerkev, dasi je oddaljena miljo in pol od nas; posebno mladina se pridno vadi, da bo znala potrpežljivo prenašati križe in težave tega peklenškega sveta, zato da bo po smrti tam nekje na onem svetu boljše. In to se godi na pritisk starišev, kateri so se včasih šteli med tiste ki so se otresli verskega jarma. — *John Langerholc.*

Agitacija za "Proletarca" v Waukeganu.

WAUKEGAN, ILL.—Enkrat sem šel s sod. A. Vičičem na agitacijo za Proletarca po Waukeganu in No. Chicagi, in reči moram, da se delavci res branijo delavskega lista. V obeh teh naselbinah ima "Proletarec" kakih sedemdeset naročnikov, a bilo bi jih lahko par sto. V poldnevni agitaciji bi jih moral zastopnik dobiti najmanj dvajset — "moral", če bi "napredni" delavci hoteli. Ali človek ne ve kako se agitira in med kakimi ljudmi, predno sam ne izkusi.

Bila sva okrog rojakov, naprednih rojakov, kakor se sami imenujejo. Dokler se pogovarjaš o vremenu, ako ga vprašaš "kako je kaj", bo še nekako govoril s teboj, toda bo se, ko ga počasi po ovinkih vprašaš, če dobiva "Proletarca", dasi veš da ga ne prejema, ker ni

naročnik. Tolmačiš, da je "Proletarec" delavski list, da vzgaja delavce, da je glasilo in last socialistične organizacije, ampak pri mnogih je vse to prigovarjanje in pojasnjevanje zamanj. Odgovarjajo, da imajo "zadosti časopisov", ali celo preveč, ker jih itak ne utegnejo brati. Kaj bi s tolikimi "cajtengami"! Ker si radoveden vprašuješ kakšne cajtenge ima, pa pojasnuje, da ima "Glas Naroda", ki je največji in najstarejši delavski list; tudi "Naš Dom" ima, list ki prinaša stare in večinoma brezpomembne "news" slike. Vsakdo, ki delavskega lista noče, se izgovarja in se ga brani, kakor da mu siliš živega vraga v hišo.

Ali to me ni prestrašilo in ni me nagnalo med te brezbrizne ljudi, niti nisem obupal nad njimi. Skušal bom agitirati, ker vem, da če delam za socialistično stvar, agitiram v prid sebe in v prid meni enakih — v prid vsega delavskega razreda. — *John Zakubovec.*

Kaj je napredek in naprednost?

Iz poročil v listih je razvidno, da je bil letošnji prvi maj povoljno praznovan, bodisi v Ameriki, posebno pa v evropskih deželah.

V tej deželi se ga v mnogih krajih praznuje šele po končanem dnevnem delu, ali pa celo dan ali dva pozneje. Ako pade prvi maj na četrtek ali petek, prirejajo nekatere organizacije prvomajske slavnosti v soboto zvečer ali v nedeljo, torej dan ali par dni pozneje. To je napaka. Prvi maj je praznik mednarodnega delavskega gibanja, in praznuje naj se ga samo na prvega maja, ne pa dan ali dva prej ali pozneje. Le tako bomo dali prvemu maju pravi pomen.

Veliko čitamo tudi o napredku in naprednosti naših naselbin. Dopisniki poročajo, da so "rojaki naprednega mišljenja" in raditega je tudi naselbina napredna. Če vzamemo v poštev naše tolmačenje pomena besede "napredek" in "naprednost", bomo hitro na jasnem, da so omenjena poročila večinoma neresnična. Nekateri ljudje smatrajo vsako stvar za napredek, pa četudi sega nazaj v srednji vek. Kaj je pravzaprav "napredek"? Kdo je napreden in zakaj? O teh vprašanjih bi bilo dobro enkrat pričeti z resno polemiko, da bi se naše ljudi odvadilo papagajsko ponavljati pravljico o naprednosti.

Koliko naših naselbin ima socialistične klube?

Koliko naselbin je, ki so aktivne na polju prosvetnega dela?

Koliko jih je, ki se morejo ponašati s čemurkoli, kar se lahko smatra za znak napredka?

Koliko podpornih društev pripada "Izobraževalni akciji J. S. Z."?

Ako je slovensko delavstvo razredno zavedno, kje so njegove organizacije, socialistične in komunistične?

Do tisoč slovenskih delavcev ima pogum spadati k Jugoslovanski socialistični zvezi. Izmed teh jih je le nekaj sto resnično aktivnih. To je slika napredka, če ga presojujemo s socialističnega stališča. Drugi pa za delavce nima pomena.

Vzrok, da se naprednost slovenskih naselbin v dopisih pretirava, obstoji v tem, da je veliko ljudi ki mislijo da so napredni zato ker niso nikjer in so raditega najbolj napredni. Če jih vprašate o socialistični or-

organizaciji, bodo odvrnili, da ne spadajo v klub JSZ. in ne k soc. stranki, da pa so še boljši socialisti kakor tisti ki so organizirani. Za strankine akcije ne prispevajo, ker so "boljši socialisti", pravzaprav, boljši kot so najboljši revolucionarji. Ampak to so samo besede.

Preklinjati pope in klerikalce ni napredek. Kričati zoper kapitaliste tam kjer nikomur ne koristi in ne škoduje tudi ni znak naprednosti. Kdor se enkrat otrese zablod, v katere ga je uklenila konfesija, ne sme obstati na mestu, pač pa se učiti naprej in korakati do novih spoznanj! Kdor je enkrat spoznal krivičnost obstoječe gospodarske uredbe, se mora učiti, kako jo predrugačiti, izboljšati, ali jo odpraviti in jo nadomestiti z novo. Kakšno "novo"? Torej, uči se! V znanju je napredek, ne v zabavljanju.

Ako hoče delavec korakati po poti napredka, mora najti pot. Ta vodi v socialistično gibanje. Pridruži se svojim tovarišem, ki so organizirani v socialistični stranki! Delaj v soc. organizacijah za resničen napredek. Sele ko boste spoznali vaše cilje in naloge v tem delu, boste prišli do spoznanja, kako malo napredka je med nami in koliko je še težkega dela, predno bomo lahko zapisali, da res napredujemo.

Vse delavstvo trpi pod bičem kapitalizma. Res je, da ne v enaki meri. Gotovi poklici predstavljajo "delavsko aristokracijo". Ti naj bi tvorili vedno zadovoljen del. Drugi je napol zadovoljen, ker mu kapitalizem nudi boljše pogoje za preživljanje kakor zadnjem delu, kateri tvori večino delavskega ljudstva. Vsi trije deli skupaj bi lahko bili "delavska aristokracija", če se ne bi pustili izigravati drug proti drugemu, če bi nastopali enotno proti sovražniku delavskih interesov.

Socialistična stranka vabi vse delavce pod svojo zastavo bratske vzajemnosti. Ko se bomo v večji meri odzvali njenim apalom, nam bo mogoče z združenimi močmi odbijati udarce kapitalizma, ne le odbijati, ampak jih poraziti. Organiziranje delavstva za tak boj, ne samo ameriškega ampak delavstva vseh narodnosti zastopanih tukaj, se bo lahko tolmačilo za napredek. Dokler pa delavstvo v večina krajih ničesar ne stori da se dvigne iz nemoči, tudi ne more trditi, da je napredno in da napreduje.

John Goršek, Springfield, Ill.

Johnstownski Slovenci za cerkev in preobračanje k pobožnosti.

JOHNSTOWN, PA. — V zadnjem dopisu sem nekoliko opisal akcijo tukajšnjih rojakov za ustanovitev slovenske fars. Dolgo jo ni bilo. A silna potreba "slovenske" cerkve se je končno vendar pojavila. Neki A. Tomec je pisal v frančiškanskem listu ki izhaja v Chicagi, da se je narod v Johnstownu probudil in spoznal, da je cerkev neobhodno potrebna. Pravi da je bilo takih Slovencev ki bi hoteli svojo cerkev v Johnstownu tako malo, da so tisti ki so jo hoteli vselej obupali kadar so začeli delati da jo zgrade. "Toda naenkrat, pravi Tomec, se je v tem oziru spremenilo." V Johnstownu nismo brez cerkva. Tudi katoliških je nekaj. V vseh časte istega Boga. Kar je katoliških, spadajo pod istega škofa in za vse veljajo enake odredbe. Tomec pa je mnenja, da "podpiraš tujce", če greš v "tujo" katoliško cerkev. Tako-le piše: "Zdaj se nam nudi posebna prilika, da si preskrbimo svojo lastno streho (cerkev), da nam ne bo treba zahajati k tujcem in tujce s svojim denarjem podpirati." Torej če greš v "tujo" katoliško cerkev, popiraš "tujce" s svojim denarjem, kot je zapisal pobožni Tomec.

Zakaj se je pojavila kar naenkrat silna potreba za "lastno" cerkev? Bankrotna hrvatska-slovenska cerkev je naprodaj. Za borih petdeset tisoč dolarjev bi se jo dobilo. Slovenci so jo enkrat že pomagali zgraditi, kakor sem poročal zadnjič, a sedaj bi jo morali z nova plačati. Ako bi živelo tu tri tisoč odraščanih Slovencev, ki si sami služijo svoj kruh, in če bi vsaki dal \$20 za cerkev, bi dobili vsoto \$60,000. \$50,000 bi morali odšteti — jaz ne vem komu — deset tisoč pa bi se porabilo za prenovljanja, opremo itd., pa bi še dosti ne bilo. Ali ker tukaj ni niti pet sto Slovencev, ki bi mogli in hoteli dati po \$20 vsaki, so bo breme, ki si bi ga naložili če kupijo cerkev, raztegnilo na poznejše vernike, oziroma na sedanje, ki bi morali plačevati dolg toliko časa, dokler bi se moglo izhajati, potem pa bi bila tudi "slovenska" cerkev naprodaj.

Shodu dne 29. marca je predsedoval Miha s hriba. Miha iz jugozapadne strani je bil organizator. Dva duhovnika sta bila navzoča, Rev. J. Škur, slovenski župnik iz Pittsburgha, in pa Rev. V. Mihelčič, ki baje gleda za faro. Zato se nam pa tudi mudi! Osemindeset oseb je bilo na shodu. A nihče si ni prav upal vzeti odgovornost izvršiti to veliko nalogo. Ne gre se namreč pri tem delu le za to da dobimo svojo faro, ampak givaje beli našim kar naenkrat pobožnim rojakom vprašanje, kje dobiti tisočake.

V tej zagati jim dajem nekaj nasvetov.

Ker Slovenci v Johnstownu in okolici kljub pobožnosti najbrž ne bodo mogli zbrati potrebne vsote, naj se odbor obrne na kompanije in jim pojasni, da je slovenska cerkev tudi v njihovem interesu potrebna. Nekaj pa bi lahko prispevali slovenski "speak-eazariji", ki bi delali večji business če ustanove tak centrum, kjer bi se ob nedeljah in praznikih zbiralo par stotin odjemalcev.

Ako hočete dati tukajšnjim rojakom dober vzgled, povabite drugič na shod take duhovnike, ki bodo znali kako se gre domov. Ulice v Johnstownu so namreč že vse zmerjene. Tudi do svojih želodcev bi morali imeti več usmiljenja.

Včasih so rekli da so župnije in njihovi stebri varuhi morale. Meni pa se tako zdi, da bomo morali tukaj proticerkveni ljudje postaviti odbor, ki bo imel nalogo povzdigniti moralo in skrbeti za lepo vedenje med verniki. Tudi bo moral paziti na tiste, ki imajo "speak easy" beznice in sobe tam okoli sedanje hrvatske in drugih cerkva, katere dajejo v najem zaljubljenim parom. — *Pridem Še.*

Sodrugom na Avelli, Pa.

Soc. klub št. 225, J. S. Z. je na prošli redni seji sklenil, da se bodo klubove seje v bodoče vršile vsako četrto nedeljo ob 10. dopoldne in ne več ob 2. popoldne kakor dozdaj. Toliko v pojasnilo članom soc. kluba, kateri niso bili na zadnji seji. — *F. Bregar, tajnik.*

SODRUGOM V CLEVELANDU.

Seje socialističnega kluba št. 27, JSZ., se vrše vsako drugo nedeljo ob 9.30 dopoldne in vsako četrto soboto ob 7.30 zvečer v klubovih prostorih v Slov. nar. domu. — Dolžnost vsakega sodruga je, da prihaja redno k sejam in da agitira za pridobivanje novih članov, kajti čimveč nas bo, tem lažje bomo vodili delo za osvoboditev proletarijata iz mezdne sužnosti. — *Tajnik.*

O tem in onem iz Waukegana.

WAUKEGAN, ILL. — Razun prvomajske proslave, o kateri je bilo poročano v zadnji številki "Proletarca", in ene prejšnje dramske predstave, je aranžiral klub št. 45 tudi dva predavanja, in sicer eno dne 11. marca in drugo 11. aprila. Na prvem je predaval s. Frank Zajec o važnosti solidarnega nastopanja v delavskih bojih. Izvajal je, kaj je solidarnost, slikal je razmere po svetu, opisoval je ljudstva in dežele ki so pod vladami ali vplivom tujih držav, npr. Indija in Kitajska. Dokazoval je, da je nevednost mati nesloge in da je nevednost in nezavednost med delavstvom vzrok nemoči delavskega razreda. Njegovo predavanje je bilo zelo zanimivo in podučno ter vredno za priobčitev v celoti, ako bi imeli stenografa, da bi ga zabeležil. Vprašanj na predavatelja ni bilo. Udeležba pa ni bila "sijajna". Smo namreč tako visoko izobraženi, da ne potrebujemo predavanj; za nas je tudi preponiževalno, da bi poslušali predavatelja, kateri nam bi kaj pametnega povedal. Nam zadostuje da smo napredni. Kdor pa hoče predavanja in debate, si pomaga k bari, kjer je take reči vedno dovolj. Učenosti toliko, da jo vsem preostaja.

Na drugem je predaval s. Jože Zavertnik o organizaciji in taktiki z ozirom na delavsko gibanje. Udeležba na tem je bila nekoliko boljša. Taktika in organizacija je stvar, ki se je ne more temeljito obdelati na enem predavanju. Ako bi bilo to mogoče, bi se delavci izobrazili v enem večeru, ali v par, toda taki predmeti zahtevajo študiranja, kajti stvari se menjajo, spreminjajo in prinašajo nove probleme in nova vprašanja. A predavatelj je obdelal svoj predmet tako dobro kot se ga v enem predavanju more. Potem je odgovarjal na vprašanja. Na udeležence je napravil s svojimi izvajanjem dober utis.

Ob zaključku je s. Vičič apeliral na nečlane, da naj se pridružijo socialističnemu klubu in s tem soc. stranki, ki je v teku svojega obstoja dokazala, da je edina delavska politična stranka v tej deželi, ki stoji na realnih tleh in se ne udaja utopijam in frazarski romantiki. Dotaknil se je lokalnega političnega dela in govoril o nalogah ki jih ima socialistična organizacija vsaka v svojem kraju. Ker je bil navzoč tudi zastopnik "D. S." se je Vičič dotaknil tudi tega lista in konstatiral, da je "Proletarec" pravi delavski socialistični list, ki delavce vzgaja za preobrat, ne pa jih opaja z obljubami in frazami. Omenil je "Prosveto", ki istotako mnogo stori za probujo delavstva. Dejal je, da je revolucija najprvo potrebna v možganih, ne pa na ulici ali pri bari. Dotaknil se je tudi nacionalistične struje, katera misli da je napredek v šovinizmu. Napredek delavstva je v socialistični organizaciji, katera mora biti šola. Socialistična organizacija znači poštene, zavedne delavce, ki nastopajo vselej in povsod kot razredno zavedni člani svojega razreda. Socialisti ceni razum, ker ve da je vse kar je človeštvo doseglo plod razumnega dela.

Socialistična organizacija tudi v Waukeganu kljub naprednosti te naselebine nima lahkega stališča. Nasprotnikov je mnogo in različnih. Dobi se je pri bari, v privatnih stanovanjih, na nekaterih sejah in sploh povsod kjer se zbirajo ljudje. Celo nekaj takih, ki bi že po svoji pripadnosti morali biti socialisti, stoji pod vplivom narodnjakarskih in drugih nasprotnikov socializma. Ker je napadanje in blatenje najložje opravilo, se tega največ drže. Socialisti so itak vzrok vsega hudega na svetu — zato se jim že sme zabavljati. Po-

vročili so vojno, potem jo vodili, nato so preprečili pravičen mir, svetovno revolucijo, utrdili so kapitalizem, kajzerja hočejo nazaj, izvolili so Hindenburga, v Bolgariji in v Italiji moré revolucionarje itd. Ni je reči, ki bi se ne očitala socialistom!

Na nesrečo imajo buržvazni nazadnjaški toki kolikor toliko vpliva nad nekaterimi člani soc. organizacij. Provokatorji iz tabora "ekstremistov" istotakoruvirajo s svojimi obdolžitvami, naštete prej. Klerikaleci store kolikor morejo proti socialistom. Kapitalizem skrbno pazi, da se razmah socializma omejuje. Iz tega je razvidno, da imamo proti sebi vse, kar ni sposobno biti socialistično in kar ne more biti po svoji naturi in svojem ustroju socialistično.

Dobe se tudi ljudje, ki mislijo da je socialistična organizacija nekaka Salvation Army, oziroma da je njena naloga vršiti dobrodelno delo po buržvaznem pravilu. Ako rabi npr. Jugoslavija zavode za svoje pohablence, slepce itd., in gotovo jih rabi, tedaj je dolžnost jugoslovanske vlade, oziroma njenega prebivalstva, da zgradi take zavode. Kadar pa gradi kak zavod jugoslovansko delavstvo, kateri bi služil delavstvu in ne kapitalistični državi ter njeni politiki, tedaj šele je na mestu, da jim priskočimo na pomoč. Podpirati ustanove, za katerimi se skriva jugoslovanska škricarija, pomeni podpirati buržvazijo, katera delavskih ustanov ne bo nikoli podpirala, ampak jih le smešila. Vsi dobrodelni zavodi v Sloveniji so pod vodstvom duhovščine in redovnic. V vseh se sirote, bolnike, pohablence in onemogle največ tolaži z obljubami vere. V vseh teh zavodih vlada klosterski duh, čudna, pobožna dolgočasnost, ki je sama na sebi umiranje in smrt. Vzgojevati delavstvo v Jugoslaviji, pomagati mu da se otrese spon ki mu uklepajo možgane, to je tisto dobrodelno delo, katerega moramo mi vršiti, ne-le med delavstvom v Jugoslaviji, ampak v prvi vrsti med SEBOJ, da bomo vedeli kaj je socializem, kaj hoče, za čem stremi, in da bomo znali biti zavedni socialisti in SAMO socialisti. — Anton Vičič.

Malo pojasnila.

(Ta dopis bi moral biti priobčen pred par tedni, a radi pomankanja prostora ni mogel biti.)

WARREN, O. — V "Proletarcu" z dne 9. aprila t. l. pojasnjuje s. Jos. Jauch, da odstavek v zapisniku obiške konference klubov JSZ, tikajoč se dramskih kritik v Proletarcu iz Clevelanda, ni bil povsem točen.

Prižnam, da je on res govoril to kar navaja v svojem popravku. Tudi zapisnik bi bil o tem popolnejši, ako ne bi bilo od njegove strani predloga, naj se opusti vse, kar bi razburjalo duhove in imelo razdiralno tendenco — to je stvari, ki ne bi koristile delavski stvari.

Da je stvar glede kritik sploh prišla v razpravo na konferenci, je krivo Medveškovo pismo, ki je bilo priobčeno v Proletarcu. Radi protesta oziroma grožnje je bil na konferenci kritiziran, ker je bilo rečeno, da bi se moral kot član obrniti v stvari s protestom po načinu, kakršnega se v naši organizaciji poslužujemo.

Zapisnik klubov obiške Konference, ki je zborovala meseca marca, je točen, ker vsebuje vse predloge in tudi izrpeke razprav. Da ni bila razprava o omenjenih kritikah bolj podrobno opisana, ni kriv zapisnikar ali tajnik konference, ampak način, po katerem se je diskuzija vršila, in sklep, ki je bil storjen v tem oziru. — Jacob Kotar.

RAČUN RAZPEČANIH ZNAMK J. S. Z.

za mesec april 1925.

DRŽAVA IN MESTO	Redne znamke	Dualne znamke	Izjemne znamke	Prejemki	Gl. stanu stranke	Drž. in okr. org.	Konv. fond J. S. Z.
ILLINOIS:							
Springfield ..	7	4	..	\$ 3.50			\$ 1.10
Virden	20	..	..	6.00			.60
Chicago No. 1 80 ..	..	..	..	24.00			8.00
Nekomis	15	6	..	6.60	\$16.50	\$13.20	2.10
INDIANA:							
Universal	20	..	10	6.00			2.00
Clinton	4	4	..	2.60			.80
Blanford	12	2	..	4.30	5.25	4.20	1.40
KANSAS:							
Edison	3	3	..	1.95	.75	.60	.60
MINNESOTA:							
M at L	6	..	..	1.80	.75	.60	.60
OHIO:							
Cleveland	40	10	..	15.50			4.40
Glencoe	10	2	..	3.70			1.20
Barberton	20	20	..	13.00			1.80
Girard	10	..	..	3.00			1.00
Collinwood ..	11	..	..	3.30	15.37	12.30	1.20
PENNSYLVANIA:							
Slovan	6	..	..	2.10			.60
Forest City ..	11	3	..	4.35			1.40
Harwick	..	..	..	..			.60
M at L	..	3	..	1.05			.30
Library	7	4	..	3.50			1.10
Renton	2	3	..	1.65			.50
Avella	4	4	..	2.60			.80
Herminie	8	4	..	3.80			1.20
Homer City ..	10	..	20	3.00			..
Moon Run ..	25	..	..	7.50			2.60
Southview ..	13	..	..	3.90			1.30
West Newton ..	10	2	..	3.70			1.20
Canonsburg ..	28	1	..	8.75	18.50	14.80	2.90
WISCONSIN:							
Sheboygan ..	40	..	..	12.00	5.00	4.00	3.90
WEST VIRGINIA:							
Pursglove ..	10	..	..	3.00	1.25	1.00	
Skupaj ...	426	81	30	\$156.15	\$63.37	\$50.70	\$45.20
				Rednih	Dualnih	Izjemnih	
Znamk na roki 1. aprila....				121	352	118	
Prejeli iz gl. stana.....				500	...	...	
Skupaj				621	352	118	
Razpečanih tekem meseca...				426	81	30	
Na roki 30. aprila 1925....				195	271	88	

TAJNISTVO J. S. Z.

DISKUZIJA O "PROLETARCU" IN AGITACIJI.

Anton Garden o spremembi oblike "Proletarca".

Pri sedanji diskuziji o "Proletarcu" se pridružujem tistim, ki smatrajo za potrebno da se ga spremeni v prejšnjo obliko, ali jasnejše, v obliko časopisa namesto revije. Pri vsaki namerovani spremembi bodisi te ali one ustanove igra sentimentalnost večjo ali manjšo vlogo med njenimi pripadniki. In tako je povsem naravno, da pri razmotrivanju o vprašanju oblike Proletarca sentimentalnost ni izvzeta; dobi se jo na obeh straneh. Vsem večletnim čitateljem je Proletarec priljubljen. Ali nekateri izmed nas si predstavljamo eno formo za bolj privlačno in drugi zopet drugo. Ta sila privlačnosti je pač vprašanje naše psihologije, vprašanje naših čustev.

O potrebi povečati "Proletarca" se strinjamo vsi; ravno tako smo vsi edini, da ga je potrebno razširiti. Tukaj se torej naša mnenja ne križajo. Uredništvo in upravništvo "Proletarca" sta zavzela enostavno in preprosto formulo: "Razširite list in mi ga bomo povečali." Z daljšega vidika je ta formula povsem na mestu. Ako se lista ne razširi, se ga tudi ne more povečati, kajti s povečanjem lista se naravno zvišajo tudi stroški.

Ali stvar ni tako enostavna kakor jo prikazuje ta formula. Bolj ko premišljam tekoče razprave o spremembi forme Proletarca, bolj sem prepričan, da prej kot bo mogoče list vidno razširiti (in razširjenje lista je koncem konca glavno vprašanje) ga bo potrebno ne le povečati ampak mu dati tudi obliko časopisa.

Svoje čase sem bil tudi jaz mnenja, da je oblika postranska stvar; jedro, sem si mislil, je vse, kar šteje. Da je jedro, ali v tem slučaju vsebina Proletarca, glavno vprašanje, je samoposebi razumljivo. Ali v biološkem smislu, jedro tudi ni vse, pač pa le del objekta. Drugi del celote je forma, lupina itd., ki igra s svojega stališča ravno tako važno vlogo kot jedro. Posebno je to resnica kar se tiče časopisja. Profesionalni časnikarji in pisatelji so razvili že jako visoko tehniko v urejevanju publikacij, katera nam pokazuje, da je vprašanje oblike velik del časopisa samega. Je pač deviza —forma namreč— za pridobivanje novih in za obdržanje starih čitateljev. Argument, da je forma postranska stvar, v realnosti torej ne drži vode.

Zagovorniki sedanje forme "Proletarca" se tudi radi poslužujejo, in to ne brez vsake podlage, starega argumenta, da Proletarec tudi ni imel več naročnikov ko je izhajal v obliki časopisa, kot jih ima sedaj. Da je to resnica je gotovo. Ali argument sam na sebi ne pove nič več, kot da je slovensko delavstvo v Ameriki psihološko še ravno na istem mestu, kot je bilo pred recimo desetimi leti. Ako je to fakt, je pa seveda jako težko precizno zagotoviti, bodisi od ene ali druge strani. Moje mnenje je, da je ta argument varljiv. Ne morem si misliti, da so šli velikanski gospodarski, politični in socialni valovi temeljitih sprememb preko našega delavstva brez najmanjšega učinka. Ti valovi sprememb, ki so v preteklem desetletju objeli ves svet, in katerih potek je v splošnem še nevidljiv, so prevelika sila, da bi jih tudi naše delavstvo ne občutilo, ako ravno je njih učinek bil negativen, ter se je naše delavstvo nahajalo v političnem mrtvilu do pred časa, ter da se večina še ni otrsela indiferentnosti, so vse eno tukaj znamenja, da se socialistično gibanje, z ju-

Rojaki v Chicagi, pristopajte v naše stavbinsko in posojilno društvo.

CHICAGO, ILL. — Jugosl. stavbinsko in posojilno društvo zboruje sedaj vsaki petek zvečer, kakor doslej, toda ne več na Lincoln in W. 22nd St., ampak v prostorih poslopja SNPJ. na 2657 So. Lawndale Ave. Vzrok selitve iz prejšnjega okoliša je, ker nismo mogli dobiti tam pripravnega prostora. Komur bi bilo nepriljudno prihajati plačevati prispevke v novi prostor, jih lahko izroči našemu direktorju Adolfu Misja, 1955 W. 21st Pl.

Kdor želi postati član našega stavbinskega društva, naj pride v naš zborovalni prostor v petek večer, ali pa naj se oglasi pri spodaj podpisanemu.

Joseph Steblay, tajnik, 2429 S. Central Park Ave.

goslovanskim vred, nahaja pred novim prerojenjem v Ameriki.

Prepričan sem tudi, da bi sprememba forme in z njo vred povečanje Proletarca mnogo pripomoglo do hitrejšega prerojenja našega socialističnega gibanja. Ravno tako tudi, da bo moral glavni odbor J. S. Z. prvi izvršiti svojo nalogo s tem, da avtorizira spremembo oblike in naravno, povečanje Proletarca. Prej ko se to stori prej se bo povečalo socialistično življenje med nami. Kar se tiče povečanja stroškov sem prepričan, da list ne bo imel, razen od začetka, nič večjih težav za svoj obstoj kot jih je imel dosedaj. Ali s časoma se bo razvil na povsem novo stopnjo cirkulacije in vpliva. Jaz vsaj mislim da v teku par let po spremembi forme in povečanja se bo krožek Proletarčevih naročnikov in čitateljev razširil nad pet tisoč. Polje je dovolj široko, in prepričan sem, da bomo tudi zunanji sodrugi v vseh ozirih storili svojo dolžnost. Ali prvi se bo moral ganiti glavni odbor J. S. Z.

Taka je moja "sentimentalnost" v zvezi s tem vprašanjem. S kritičnega vpogleda stojim na stališču, da je gradivo ki ga prinaša Proletarec veliko bolj prikladno obliki časopisa kot pa obliki revije. Po mojem opazovanju je revija prikladna, ako prinaša daljše članke, namreč ako obsegajo vsaj dve tretjini njene vsebine. O Proletarcu se ne more reči, da spada v to kategorijo; ali pa tudi, da bi mogel obstajati in se širiti, ako bi prinašal dve tretjini daljših člankov. Listu se naj da oblika časopisa, ki bi obsegal osem strani. Priporočljivo je, da bi prinašal na prvi strani delavske novice. Naši ljudje so povečini čitatelji novice. Dajte jim torej novice! Novice iz ameriškega delavskega gibanja, socialističnega in strokovnega; novice iz mednarodne delavske fronte, strokovne in politične. Teh je dosti; so zanimive in podučljive. Notranje strani naj obsegajo članke, povesti, dopise in oglase. Na zadnji strani pa naj urednik lomi svoja sarkastična in znanstvena kopja. Poezija bi tudi ne smela popolnoma izostati iz lista. To bi bila inovacija v slovenskemu časnikarstvu. In ta inovacija bi bila, ako drugega ne, vsaj zanimiv eksperiment. In v eksperimentiranju je življenje.

Anton Garden.

CHISHOLM, MINN. — Jaz sem za obliko Proletarca kakršno ima sedaj. Kdor ga hoče naročiti in čitati ga ne naroči in čita radi oblike, ampak radi vsebine. Agitacija za socialističen list pa je bila in bo težavna dokler ne bo postalo delavstvo bolj zavedno. V tem oziru zelo počasi napreduje, ker se delavci neradi uče. Nemisleč delavec, četudi naroči socialističen list pod pritiskom sitnega agitatorja, ga ne bo čital in ne ponovil naročnine. Vzgoja je torej mnogo važnejša kakor vprašanje oblike naših listov. Delavce je treba navajati čitati in razumeti kar čitajo. Treba jih je organizirati ter jih učiti v organizaciji z ustmeno besedo, da bodo tiskano lažje pojmovali. — Joseph Ule, zastopnik Proletarca.

RED LODGE, MONT. — Sem za spremembo oblike "Proletarca" kot jo je imel do l. 1919. Vem, da se delavci takega delavskega lista ogibajo. Vzrok je, ker je Proletarec v delavstvu sovražno javnosti zapisan na črni listi. A vendar, ako se ga poveča in bi prinašal več novic, bi gotovo imel uspeh. Rojaki po naselbinah se bolj zanimajo za novice kakor za politične stvari. Če bi jim list dal novice, bi se pri tem pologoma seznanili tudi z našo politično organizacijo in eden ali

drugi izmed njih bi se počasi poglobil tudi v znanstveno čtivo, ki ga prinaša Proletarec. Sedaj ljudje mislijo, da prinaša samo "stare stvari", češ, socializem je vedno eden in isti, "novice" so pa seveda "nova stvar". Temu mnenju se bo napravilo konec z razširjenjem socialističnega lista, ampak razširiti socialistične liste je med našim delavstvom tukaj in v starem kraju bil vedno težak problem.

Povečanje lista v prej omenjenem smislu bi bil en pripomoček. Seveda bi mu morali na en ali drug način priskočiti na pomoč. Naš glavni cilj je pridobiti delavce za delavsko stvar. V ta namen moramo razširiti naše liste. Naš namen je raditega ohraniti Proletarca, ga utrditi in mu pridobiti večji krog prijateljev in agitatorjev.

Kakršne so razmere danes, ima lažje stališče zastopnik ki agitira za klerikalne in druge delavskim interesom neprijateljske časopise, kakor pa socialistični agitator. To je dokaz, da bomo morali še veliko agitirati. Ali ker je imelo socialistično gibanje že hujše čase in hujše ovire, pa so bile premagane, bomo premagali tudi te ki se nam stavijo na pot sedaj.

Delavske razmere v tej naselbini so pod ničlo, in enako v celi Montani. — K. Erzenožnik.

BOONE, COLO. — Pridružujem se tistim, ki so za spremembo Proletarca iz revije v časopis na osmih straneh. Podal pa se bom večini, naj se izreče za to ali prejšnjo formo. — Agitirati za Proletarca v teh krajih ne morem, ker živim na farmi med Amerikanci. Od mesta Pueblo sem oddaljen 28 milj. Lahko vam je znano, da je večina stanovnikov v naših naselbinah tega okrožja pobožnjaška, in mnogi se skoro prekrižajo, kadar se jim omeni "Proletarca" ali "Prosveto". Tudi ako bi utegnil agitirati, ne bi bilo to od okoli uspeha, kakršnega bi človek rad. — Mike Pogorelec.

CANONSBURG, PA. — Kar se tiče oblike Proletarca, sem za sedanjost iz sledečega razloga:

Oblika, najsibo taka ali taka, ne bo naučila delavce ločiti današnje uredbe od uredbe, kakršno propagira socializem. Proletarec, pa če izhaja v še tako velikem formatu, ne bo s formatom vzgojil ljudi za socialiste in jih vsposobil za preobrat. Sila je v agitaciji. Sila je v čitanju PRAVEGA delavskega časopisa in literature. Delavski listi uče, in zato niso priljubljeni. Napraviti jih priljubljene med čim večjim številom delavcev, to je naloga ki jo imamo in smo jo imeli pred seboj. Učimo, agitirajmo, organizirajmo in pomagajmo gmotno glasilu naše federacije, pa bomo storili veliko več kakor pa če se pregovarjamo kakšna naj bo zunanja oblika lista. — John Chesnic.

SOMERSET, COLO. — Vseeno mi je, v kakšni obliki izhaja "Proletarec". Meni je glavno vsebina lista. — V tej naselbini je težko priti do kakega večjega uspeha na polju delavskega časopisa. Ako prideš med ljudi s kako napredno idejo, se te nekako boje in se obnašajo kot da so v strahu pred nesrečo, ki se bo dogodila raditega. Situacija je podobna oni kot jo je opisal v 917. številu Proletarca Old Timer iz Pueblo, Colo. Med nami je v resnici zelo majhen odstotek ljudi, ki so se otrsli vplivov verske in vraževerke vzgoje. Tudi verskega fanatizma je še mnogo, posebno po samotnih kempah, v katerih mnogokrat ni nikogar, ki bi imel dovolj znanja spraviti druge na pot zdravega razuma. V mnogih kempah je kompanija absoluten gospodar, ki skrbi, da se ne prikrade v njeno kralje-

stvo nihče, ki bi ji omajal lojalnost suženjskih podanikov. O socialistični organizaciji v takih "grofijah" sploh misliti ni. Kadar pridejo komu na sled da razume napredek drugače kakor kompanijski agentje, mu, ako le morejo, onemogočijo bivanje v kempi. Vrečo na ramo in pojdi! — Anton Majnik.

PURSGLOVE, W. VA. — Moja želja je, da naj izhaja Proletarec v sedanji obliki. Ne verjamem, da bi mu sprememba forme pomagala k večjemu razširjenju. Priznam, da jih je precej ki žele spremembo oblike. Tudi par naročnikov bi se mogoče dobilo z njo radi radovednosti, veliko pa gotovo ne. Kdor bi postal naročnik samo radi spremenjene oblike, je dvomljivo, da bi postal tudi vesten čitatelj lista. Oblike pa se človek hitro nagleda. Agitator bi šel okoli ljudi in jim govoril, da izhaja list sedaj v drugi obliki, da je obsežnejši in zanimivejši, pa bi dobil izgovore kakor jih dobi sedaj. Marsikdo bi dejal. "Saj vem, kakšen je, sem ga že videl pri sosedu." Povečanje oblike pomeni povečanje stroškov. Ker potrebujemo večji list, mu zvišajmo dohodke, poveča pa se ga lahko in s tem izboljša tudi v sedanji obliki. — Anton Medved.

NOKOMIS, ILL. — V tej diskuziji o Proletarcu priporočam sledeče: Obliko naj se mu spremeni za pokušnjo. Ako bi se v teku enega leta ne pokazalo, da smo napravili dobro potezo, naj se ga zopet izdaja v formatu kakor je sedanji. — L. Groser.

PARK HILL, PA. — "Proletarec" naj ostane še v nadalje v obliki revije kakor sedaj. Povečanje lista, v eni ali drugi obliki, je zvezano s stroški, katere se že sedaj težko zmaguje. Če pa bo večina na vsak način hotela da se mu obliko spremeni, ga bom še bolj podpiral kakor doslej. — Jacob Gabrenja.

E. V. Debs o prvomajski številki "Proletarca".

Sodrug E. V. Debs je poslal uredništvu "Proletarca" sledeče pismo:

May 11th, 1925.

Editor Proletarec,
Chicago, Ill.

Dear Comrade:

Please allow me to thank you for the copy of the May Day issue of "Proletarec" just received, a superb number in every possible way and reflecting great credit not only upon our Jugo-Slav comrades but upon the entire socialist movement. Although unfortunately I cannot read the tongue in which this brilliant number is printed I can and do catch its revolutionary spirit and admire the art which has given it such a beautiful dress and such a splendid appearance.

With hearty congratulations and best wishes to you all, dear comrade, I am always,

Yours for International Solidarity,

E. V. Debs.

CLEVELAND, O. — Majska številka Proletarca mi zelo ugaja. Je lepo urejena in gradivo je zelo pazno izbrano. Tehnika je prvovrstna. Zares, majska številka Proletarca je vse drugačna kakor pa velikonočne in božične izdaje "Glasa Naroda", "Enakopravnosti", "Ameriške Domovine" in "Edinosti". Majska izdaja

Proletarca ima idejni pomen; ne le to, kajti čitatelji dobe list, kakršnega se ni treba nikomur sramovati. Je razlika, ako izide kak list v slavnostni obliki in povečan radi businessa, kakor prej omenjeni, ali ako izide radi načel, ki jih zastopa. Tukajšnje čitalnice dobivajo različne liste, a noben, neglede kako so včasih povečani z oglasi in božičnimi, velikonočnimi in drugimi črticami, ne more v vsebini niti od daleč tekmovali "Proletarcu". Marsikdo v Clevelandu, ki je prečital letošnjo majsko izdajo Proletarca, je dejal: "Imenitno bi bilo, če bi dobili vsaki teden tak magazin."

Kar se tiče vsebine v majski izdaji, mi vsa ugaja. Mislim pa, da bi bilo boljše če bi kritika o eni dramskih predstav društva "Ivan Cankar", ki jo je spisal J. Siskovich, bila priobčena v kaki regularni izdaji "Proletarca". Nisem nasproten kritikam, ali po mojem mnenju v majsko izdajo njegova stvar ni spadala. Tudi je pri nas napravila med nekaterimi kolikor toliko slabe volje, posebno še zato ker je bila priobčena v majski številki. — P. P.

IZOBRAŽEVALNA AKCIJA J. S. Z.

V fond "Izobraževalne akcije JSZ" so vplačala društva, socialistični klubi in posamezniki v aprilu kot sledi:

Štev. društva in kraj.	Vsota.
47, SNPJ, Springfield, Ill.	\$ 1.00
184, SNPJ, Springfield, Ill.	1.00
190, SNPJ, St. Michael, Pa.	2.00
131, SNPJ, Chicago, Ill.	2.00
27, SNPJ, Frontenac, Kans.	3.00
36, SNPJ, Willock, Pa.	4.50
105, SNPJ, Cherokee, Kans.	3.00
290, SNPJ, Homer City, Pa.	3.00
74, SNPJ, Virden, Ill.	1.00
115, SSPZ, Helper, Utah.	1.00
388, SNPJ, Star City, W. Va.	2.00
213, SNPJ, Clinton, Ind.	1.00
210, SNPJ, Ludlow, Colo.	3.00
Dram. društvo "Soča", La Salle, Ill.	4.00
2, SNPJ, La Salle, Ill.	2.00
245, SNPJ, Lawrence, Pa.,	1.50
209, SNPJ, Nokomis, Ill.	2.00
318, SNPJ, Baggaley, Pa.	4.00
244, SNPJ, Kaylor, Pa.	1.50
477, SNPJ, Cleveland, O.	1.50
87, SNPJ, Herminie, Pa.	2.00
233, SNPJ, Kokomo, Ind.	3.00
275, SNPJ, Maynard, O.	1.00
86, SNPJ, Chicago, Ill.	1.00
281, SNPJ, Jacksonville, Kans.	1.00
176, SSPZ, Harwick, Pa.	3.00
Klubi J. S. Z. in posamezniki:	
47, Springfield, Ill.	1.00
1, Chicago, Ill.	2.50
41, Clinton, Ind.	2.00
69, Herminie, Pa.	1.00
Frank Lipar, Miners Mills, Pa.	.75

Skupaj \$62.25

SLOVENSKEMU DELAVSTVU V HERMINIE, PA.

Socialistični klub št. 69, JSZ., zboruje vsako drugo nedeljo v mesecu po seji društva SSPZ. (dopoldne). Zborujemo v društveni dvorani. — Rojaki, pristopajte v naše vrste! — Anton Zornik, Box 202, Herminie, Pa.

Provokatorstvo v delavskem gibanju v cvetju.

Takozvani komunistični listi v Zedinjenih državah so radi svoje vedno večje brezmočnosti pričeli z najumazanejšo gonjo proti socialističnemu gibanju. Nobena laž jim ni preumazana, nobeno natolcevanje preostudno, da se ne bi ga posluževali. Vsi njihovi napori pojačati svojo stranko so bili brezuspešni, dasi so potrošili lepo število tisočakov v svojih kampanjah. Vsak glas, ki ga je dobil njihov predsedniški kandidat Foster, jih stane mnogo več, kakor pa je potrošila republikanska stranka za glasove, ki ji je dobil njen kandidat.

V histeričnem napadanju na socialistični pokret tudi "Radnik" in "D. S." prav nič ne zaostajata za drugimi "revolucionarnimi" listi, katerim na čelu stoji "Daily Worker". Od prve do zadnje strani najdete "članke" z bombastičnimi naslovi o "izdajstvih" socialističnih strank in "social patriotov". Edino fanatike in nevedne je mogoče blufati tako kakor oni varajo in zavajajo svoje pristaše.

Ako bi hoteli socialistični listi odgovarjati na vse "komunistične" provokacije, bi ne imeli prostora za drugo gradivo. Tudi ni več potrebno odgovarjati, ker je zavedno delavstvo spoznalo, da se pod masko komunistov skriva navadna provokatorska taktika, ki ima edini namen bojevati se proti socialistični stranki in jo ovirati v njenem razvoju.

Povej tvojemu prijatelju, da je v njegovo lastno korist, ako postane čitatelj in naročnik Proletarca.

**OGLAŠAJTE
PRIREDBE
KLUBOV
IN DRUŠTEV**

V

"PROLETARCU"!

**CARL STROVER
LAWYER**

and

COUNSELLOR

133 W. Washington Street.
CHICAGO, ILLINOIS.

Telefon: Main 3989.

LAHKO SE REŠITE SKRBI

in strahu za vaše vrednostne papirje, bonde, dragocenosti itd., ako vzamete pri nas v najem varnostni predal (safety box). Stane vas samo tri dolarje za cele leto, to je manj kot en cent na dan. Vzemite v najem en tak predal v naši proti ognju varni blagajni.

Kapital in
prebitek
\$2,000.000

Kaspar American State Bank

1900 Blue Island Ave.,
vokal 19ste ceste

CHICAGO,

ILLINOIS.

VARNA BANKA ZA VLAGANJE IN INVESTIRANJE VAŠEGA DENARJA.

Taktike ki se jo poslužujejo, so sposobne samo propalnice kakršne se zbirajo pri "Radniku", "D. S." in drugih podobnih listih. To so ljudje, ki so imeli že vsa "prepričanja". Bili so Zotijevci, avstrijakantje, klerikalci, narodnjaki, sploh čisto navadni kameleoni. Poštenja ne poznajo. Bili so sposobni pridržati si denar, nabran za bedne v Rusiji, za stavkarje v Calumetu in drugod, imeli so "napol" bordele in žganjarne itd. Tudi prilik, zaslužiti kaj "postrani", ne puščajo mimo. Neki hrvatski komunist se je pohvalil, da se njegovim potovalnim govornikom ne godi slabo, ker prejema petdeset dolarjev na teden in potne stroške. "Naši ljudje dajejo petake, desetake in petdesetake", je dejal, "ne pa po kvodrih." Ker so ti "govorniki" tudi "trgovsko" navdahnjeni, znajo izrabiti fanatizem svojih ljudi z vzpiziranjem kino-slik, s kolektami za bedne na Irskem, v Indiji itd., za politične jetnike, za zavode v Rusiji, za propagando v balkanskih deželah itd. Ker pridržuje večino nabranih vsot zase, je umljivo, da za gmotna sredstva niso v stiski. Ker ne polagajo računov, jih javnost tudi kontrolirati ne more.

Značaj je pri njih "buržvazni predsodek". Svoje prepričanje so pripravljani vsaki čas javno zatajiti (vzglej je med nami "D. S." in njen urednik). Poštenost v boju z nasprotniki je pri njih "buržvazna čednost", ki za "prave" komuniste nima pomena.

Kljub tej njihovi histeriji in provokatorstvu pa socialistične stranke v vseh deželah RASTEJO, komunistične pa padajo. Delavci so se že naveličali fraz in so siti raznih kričačev, ki ne vedo ničesar o delu in katerih sposobnost obstoji v zmerjanju. S svojo demago-

gijo in rušenjem pa so delavskemu gibanju vendar nepravili več škode kot bi jo moglo enako število provokatorjev, ako bi delovali direktno pod kapitalistično firmo. Nihče ne more biti bolj vesel sedanjega načina urejevanja komunističnih listov in taktike ameriške W. P. ter podobnih strank kakor reakcija in kapitalistični interesi. Dokazovanje, da jih reakcija preganja zato ker so ji nevarni, ne drži. Reakcija je preganjala že mnogo pokretov, ki ji niso bili nevarni. Sicer pa reakcija navadno zadene s svojimi persekucijami tiste ki so bili zavedeni od provokatorjev, medtem ko zavajalce pusti naprej zavajati. Rjovenje prodanih dervišev služi kapitalizmu in vsemu kar je z njim v zvezi. Vsak ignorant je lahko tak derviš. Za njegovo zgodovino in za njegova prejšnja dela se ne vpraša, samo da "sedaj govori revolucionarno", kar se mu pri W. P. tudi izplača. Privatnim interesom ravnotako. Delavsko ljudstvo je veliko trpelo pod železno peto vlastodržcev. Gigantične so bile borbe, ki jih je vojevalo proti njim. Tudi žrtve so bile ogromne. Ali bil je to boj enega razreda proti drugemu. Ko je bila solidarnost delavstva že toliko utrjena, da je postala kapitalizmu na vseh koncih in krajih nevarna, so se pojavili boji med delavstvom samim, in kapitalizem si je oddahnil. Energije, ki bi morale biti obrnjene proti kapitalizmu, se trošijo v notranjih bojih, in komunisti se lahko vesele te zasluge.

Socialist mora biti socialist v srcu in duši, po prepričanju in značaju, in če ni to, ima na sebi le pečat socialistične organizacije, ne da bi bil resnično socialist.

6% IN VARNO 6% IN VARNO

Zlati bondi na prvo vknjižbo za
na imenitnem prostoru ležečo
lastnino, na prodaj pri nas

MILLARD STATE BANK

3643-3645 WEST 26th STREET
At Millard Avenue
CHICAGO, ILL.

Oglejte si naše varnostne bančne shrambe,
največje na zapadni strani mesta.

BANČNE URE:

V ponedeljek in četrtek od 9. zjutraj do 8. zvečer;
v torek, sredo in petek od 9. zjutraj do 5. popoldne;
v soboto od 9. zjutraj do 3. popoldne.

Koliko je javnih knjižnic v Združenih državah.

Zadnji Educational Directory (seznam o prosvetnih ustanovah), ki ga izdaja federalni prosvetni urad (Bureau of Education) vsebuje seznam vseh javnih knjižnic v Združenih Državah in takih društvenih knjižnic, ki so pristopne širšemu občinstvu. V vsej Uniji je približno 2000 takih knjižnic. Največje število njih, namreč 257, se nahaja v držav Massachusetts. Država New York ima 146 javnih knjižnic, Illinois 111, California 105, Pennsylvania 96, Connecticut 81, Ohio 80, Indiana 78, Iowa 71 in Michigan 67.

Največja knjižnica v deželi je kongresna knjižnica (Library of Congress) v Washingtonu, D. C., v kateri se nahaja 3,179,104 vezanih knjig. New York Public Library jih ima 2,774,228, Boston Public Library 1,308,041, Chicago Public Library, 1,001,200, Brooklyn Public Library 955,705, knjižnica znanstvene ustanove Smithsonian Institution v Washington, D. C., 936,731, Cleveland Public Library 807,401, Cincinnati Public Library 670,122 in St. Louis Public Library 648,699 vezanih knjig.

DR. JOHN J. ZAVERTNIK ZDRAVNIK IN KIRURG

Urad S. Lawndale Ave., vogal W. 26th St.
Stan 2316 S. Millard Ave., Chicago, Ill.
Tel. na domu Lawndale 6707, v uradu Crawford 2212-2213
Uradne ure: Od 2 do 4 pop., in od 7 do 9 zvečer.
V nedeljo od 11 do 12 dop.

FRANK MIVŠEK

se priporoča rojakom
pri nabavi drv, prem-
ga, koksa in peska.
924 McAllister Ave. Phone 2726 Waukegan, Ill.

BARETINCIC & HAKY

POGREBNI ZAVOD

324 BROAD STREET Tel. 1475 JOHNSTOWN, PA.

VICTOR NAVINSHEK

331 GREEVE STREET, CONEMAUGH, PA.

Trgovina raznih društvenih potrebščin kot regalij, prekoramnic, znakov, kap, uniform, itd.

Moja posebnost je izdelovanje lepih svilenih zastav, bodisi slovenskih, hrvatskih ali američanskih, po zelo zmernih cenah.

V zalogi imam veliko izbero raznih godbenih instrumentov vseh vrst. Velika zaloga finih COLUMBIA GRAFONOL od \$30 do \$250 in slovenskih ter hrvatskih rekordov.

Moje geslo je:

Zmerne cene in točna postrežba.

Pišite po moj veliki cenik.

Naročila pošiljam v vse kraje Združenih držav.
Za obilna naročila se toplo priporočam.

Ni je dežele na svetu, kjer bi bilo toliko javnih knjižnic kot v Združenih Državah. Tu imamo nič manj kot 17 strokovnih šol za knjižničarski poklic. Po zadnjem ljudskem štetju je bilo v Združenih Državah 15,297 knjižničarjev po poklicu.

F. L. I. S.

Socialistov z jezikom je brez števila. Socialistov ki bi kaj dali za socializem, je malo. Socialistov ki bi delali za socializem, je še manj. Ampak jih je dovolj, da tirajo delo naprej. Treba pa jih je še veliko več, in ako ste vi eden tistih, ki čutite da ste socialist, pridružite se nam!

DETROITSKIM SODRUGOM.

Seje slov. socialističnega kluba št. 114 JSZ., se vrše vsako četrto nedeljo v mesecu v Hrvatskem Domu, 1329—31 Kirby Ave., ob 9. uri dopoldne. — Na dnevnem redu so vedno važne stvari, ki se morajo rešiti. Udeležujte se teh sej polnoštevilno in pripeljite seboj svoje prijatelje. — Učvrščujmo našo postojanko s tem, da ji pridobivamo novih članov. — Organizator.

VELIKO POVEDANEGA.

"Imam sestro, ki živi v Beckerdyke Domu za vojaške vdove v Ellsworth, Kans. Moja sestra mi piše o Trinerjevem vinu, o katerem pravi, kako je isto pomagalo mnogim starim ženskam, ki so trpele vsled želodčnih neerdov, toda od kar jemljejo Trinerjevo zdravilno grenko vino, se počutijo bolje." Tako nam je pisala Mrs. J. C. Rich, Western Union Telegraph urad v Wichita, Kans., 9. marca 1925. Trinerjevo zdravilno grenko vino je zdravilo, ki pomaga mladim in starim, ker njega sestavine — cascara sagrađa in druga grenka zelišča in koreninice, znane zdravniški vedi kot najboljša odvajalna sredstva in rdeče californijsko vino (najmanj tri leta staro) so polna jamstva za dober uspeh. Isto pomaga proti slabi prebavi, povrne dober tek, izčisti želodec in čreva, ojači in poživí ves sistem. Poskusite tudi Trinerjev Cough Sedative, če ste prehlajeni, in Trinerjev Liniment, če trpite na revmatizmu ali nevralgiji. Če vam vaš lekarnar ali trgovec z zdravili ne moreta postreči, pišite na Joseph Triner Company, Chicago, Ill.

CENIK KNJIG.

Nadaljevanje z 2. strani.

UDOVICA. (I. E. Tomić), povest 330 strani, broširana 75c, vezana v platno	1.00
VAL VODNIKA izbrani spisi, broš.	.30
VIANJEVA REPATICA, (Vlad. Levstik), 506 strani, vezana v platno	1.50
VITEZ IZ RDEČE HISE. (Aleksander Dumas star.), roman iz časov francoske revolucije, 504 strani, broširana 80c, vezana v platno	1.25
ZABAVNA KNJIŽNICA, zbirka povesti in értic, broširana	.65
ZADNJA PRAVDA, (J. S. Baar) roman, broširana	.75
ZADNJI VAL, (Ivo Šorli), roman, vez.	1.00
ZAJEDALCI (Ivan Molek), povest, 304 strani, vezana v platno	1.75
ZA SREČO, povest, broširana	.45
ZELENI KADER, (I. Zorec), povest, broš.	.45
ZGODBE IZ DOLINE SENT-FLORJANSKE, (Ivan Cankar), vezana	1.50
ZLOČIN IN KAZEN, E. M. Dostojevskij), roman, dve knjige, 602 strani, vezane	2.50
ZMOTI IN KONEC GOSPODIČNE PAVLE, (I. Zorec), broširana	.40
ZVONARJEVA HČI, povest, broširana	.65
ZENINI NASE KOPRNELE, (Rado Murnik), broširana	.30
SLOVENSKI PISATELJI: FRAN LEVSTIK, zbrani spisi, vezana	1.25
FRAN ERJAVEC, zbrani spisi, vezana	2.00

JOS. JURČIČ, zbrani spisi, II. zv. vezan	1.50
III. zv. vezan	1.50
IV. zv. vezan	1.25
V. zv. vezan	1.00
VI. zv. vezan	1.00
FR. MASELJ-PODLIMBARSKI zbrani spisi, vez.	1.50
PESMI IN POEZIJE.	
BASNI, (Jean de la Fontaine, iz francosčine prevel I. Hribar) vezana	1.00
MLADA POTA, (Oton Zupanič), pesmi, trda vezba	.75
MODERNA FRANČOSKA LIRIKA, (Prevel Ant. Debeljak), vezana	.90
PESMI ŽIVLJENJA (Fran Albrecht), trda vezba	.50
POEZIJE, (Fran Levstik), vezana	.90
POHORSKE POTI, (Janko Glaser), broširana	.35
SLUTNJE, (Ivan Albrecht), broširana	.45
STO LET SLOVENSKE LIRIKE, od Vodnika do moderne, (C. Golar), vezana	1.20
STRUP IZ JUDEJE, (J. S. Machar), vezana	1.10
SLOVENSKA NARODNA LIRIKA, poezije, broširana	.65
SOLNCE IN SENCE, (Ante Debeljak), broširana	.50
SVOJEMU NARODU, Valentin Vodnik, broširana	.25
ŠLEZKE PESMI, (Peter Bezruč), trda vezba	.50
TREVOVLJE, (Tone Seliškar), proletarske pesmi, broširana 50c; vezana	.75
TRISTIA EX SIBERIA, (Voje-slav Mole), vezana	1.25
V ZARJE VIDOVE, (Oton Zupanič), pesnitve, broširana	.40

IGRE	
ANFISA, (Leonid Andrejev), broširana	.50
BENEŠKI TRGOVEC, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
ČARLJEVA ŽENITEV-TRIJE ŽENINI, (F. S. Tauchar), dve šalo-igri, enodejanka, broširana	.20
GOSPA Z MORJA, (Henrik Ibsen), igra v petih dejanjih, broširana	.60
KASLIJA, drama v 3 dejanjih	.75
JULIJ CEZAR, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
MACBETH, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
NAVADEN ČLOVEK, (Bran. Gj. Nušič), šala v treh dejanjih, broširana	.35
NOC NA HMELJNIKU, (Dr. I. Lah), Igra v treh dejanjih, broširana	.35
OTHELLO, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
ROMANTIČNE DUŠE, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana	.85
ROSSUM'S UNIVERSAL ROBOTS, drama s predigro v 3 dejanjih	.50
SEN KRESNE NOČI, (Wm. Shakespeare), vezana	.75
UMETNIKOVA TRILOGIJA, (Alois Kraigher), tri enodejanka, broširana. 75c; vezana	1.00
ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE IN BROŠURE.	
ALI JE RELIGIJA PRENEHALA FUNKCIONIRATI? De-bata	.20
ANGLEŠKO-SLOVENSKI RESEDNJAK, (Dr. J. F. Kern)	5.00